

WYMIANA DOŚWIADCZEŃ

Anna M. Chomiuk-Żywalewska

15. Niemieckie Dni Prewencji (Berlin, 10–11 maja 2010 r.)¹

W dniach 10 i 11 maja 2010 r. odbyły się w Berlinie po raz piętnasty Niemieckie Dni Prewencji. Niemieckie Dni Prewencji organizowane są od 1995 r. w formie kongresu, który z czasem stał się interdyscyplinarną platformą wymiany wiedzy i doświadczeń dotyczących prewencji kryminalnej. Krąg adresatów tych spotkań jest bardzo szeroki – politycy, przedstawiciele ministerstw zainteresowanych problematyką prewencji, nie tylko w obszarze polityki kryminalnej, instytucje wymiaru sprawiedliwości, policja, środowiska naukowe, stowarzyszenia i organizacje pracujące na rzecz i w obszarze prewencji, szkoły, uczniowie czy też media. Dzięki temu organizatorzy stworzyli ogromne pole do stawiania pytań o prewencję, dali możliwość wymiany doświadczeń, opinii, uwag o charakterze funkcjonowania, wdrażania i realnego działania rozwiązań, których funkcją jest prewencja na różnych płaszczyznach naszego życia.

Hasłem przewodnim tegorocznego kongresu było „Bildung – Prävention – Zukunft” (Kształcenie – Prewencja – Przyszłość). Otwarcia Niemieckich Dni Prewencji dokonał prezes kongresu Erich Marks. Odwołując się do hasła przewodniego kongresu, podkreślił, że prewencja, zaś w szczególności prewencja kryminalna, powinna być rozumiana jako postawa oraz proces rozwoju, nauki, zbliżania się do siebie jednostek, grup i całego społeczeństwa. Jest ona priorytetowym zadaniem społeczeństwa, które ma polegać na wychowaniu i pracy z młodymi ludźmi. Dlatego, według E. Marksa, należy doprowadzić do sytuacji, żeby w przyszłości nauka i kształcenie były dla wszystkich zainteresowanych (uczniów i nauczycieli, rodziców) przyjemno-

¹ 15. Deutschen Präventionstag, Berlin 10 und 11 Mai 2010.

ścią, a nie ciężarem. Według niego, należy wzmacniać już od najmłodszych lat chęć nauki i kształcenia przez całe życie. Kształtowanie takiej postawy jest kluczem do sukcesu wszystkich działań mieszczących się w pojęciu prewencji. Istotne jest również akcentowanie potrzeby ustawicznego podnoszenia kwalifikacji przez nauczycieli, pedagogów i wychowawców. Kończąc swoje przemówienie, referent sparafrazował stare afrykańskie przysłowie „trzeba całej wsi, żeby wychować jedno dziecko” – mówiąc, że świat zachodniej cywilizacji musi się tym słowom dokładniej przyjrzeć, żeby w odniesieniu do przewodniego hasła kongresu, można powiedzieć, że „potrzeba całej wioski do wychowywania i wykształcenia jednego dziecka”.

Znaczenie kształcenia w prewencji również zaakcentowane zostało we wstępnym przemówieniu Giseli von der Aue, Senator ds. Sprawiedliwości. Referentka zauważyła, że po raz pierwszy kształcenie zostało obrane na motto niemieckich dni prewencji. W swoim wystąpieniu podkreśliła, że każdy w swojej ścieżce edukacyjnej spotkał się ze stwierdzeniem, iż kształcenie jest szansą społeczną. Kształcenie daje nadzieję na lepszą przyszłość, w szczególności w Niemczech, gdzie poziom selekcji społecznej jest bardzo wysoki. Jest ono znaczącym elementem prewencji przestępczości, zwłaszcza w sytuacji, kiedy odniesie się to do kwestii lepszych szans na przyszłość, głównie w zapobieganiu przestępczości nieletnich. Nawiązując do działalności Urzędu Senackiego do spraw Sprawiedliwości (*Senatsverwaltung für Justiz*)², G. von der Aue zaakcentowała, że prewencja przestępczości, szczególnie przestępczości nieletnich, to ważny punkt działalności tej instytucji. Kształcenie jest jedną z metod wykorzystywaną do zapobiegania przemocy i ochrony jednostki przed przemocą. Wzmacniając w procesie doszkalania kompetencje specjalistów zajmujących się tą problematyką, zwiększa się możliwości przeciwdziałania temu zjawisku. W odniesieniu do przestępczości nieletnich ważna jest wymiana informacji oraz wspólna, interdyscyplinarna praca pedagogów i psychologów. Przede wszystkim celem podejmowanych wielu działań w sferze przestępczości nieletnich jest przyspieszenie trwania postępowania karnego prowadzonego wobec nieletnich, nie doprowadzając do sytuacji, że kara przez to, że została zastosowana zbyt późno, traci swój wychowawczy charakter.

Jako trzeci w uroczystej sesji plenarnej otwierającej kongres przemawiał pełniący funkcję przewodniczącego kongresu prof. dr Hans-Jürgen Kerner, członek niemieckiej Fundacji do spraw Przeciwdziałania Przestępczości i Pomocy Skazanym (*Deutschen Stiftung für Verbrechensverhütung und Straffälligenhilfe*). Na wstępie podkreślił, że o kapitale danego państwa nie świadczy liczba ludności, ale potencjałem społeczeństwa są kwalifikacje

² Urząd Senacki ds. Sprawiedliwości jest organem administracji miasta Berlina, który zajmuje się zadaniami personalnymi i administracyjnymi w obrębie sądownictwa, postępowania przygotowawczego i wykonania kary.

mieszkańców. Na kwalifikacje społeczeństwa składa się wiele czynników: asertywność, pomysłowość, radość z życia codziennego, kreatywność czy też zdolność koncentracji. Wszystkie te wskaźniki składają się na kapitał ludzki, zaś bazą tego kapitału jest niewątpliwie kształcenie. Leży ono w obiektywnym interesie określonej społeczności, gospodarki i w końcu państwa. Interes ten prof. H.-J. Kerner zobrazował, przedstawiając łańcuch współzależności między kształceniem a uporządkowanym społeczeństwem. Kształcenie wspomaga otwartość, ta z kolei komunikację, która jest bazą do bycia zrozumianym, co zaś warunkuje rozumienie. Na tej płaszczyźnie łatwiej jest rozwiązywać i zapobiegać powstawaniu konfliktów – narzędziem staje się dialog, a nie przemoc. Powstające programy prewencyjne mogą wzmocnić kształcenie i wypełnić istniejące w nim luki, w ten sposób prowadząc do zmniejszenia przestępczości. Przez wykorzystanie kształcenia, prewencja, według referenta, otwiera, a niekiedy otwiera na nowo – indywidualnie – perspektywy dla przyszłości. Odnosi się to szczególnie do takich grup, jak: dzieci, nieletni, młodociani, których świat nie jest prosty i którzy borykają się z problemami wychowawczymi. „Wzmocnienie zamiast kary” – mając na myśli wzmocnienie przez kształcenie – zastosowanie tej zasady, jak stwierdził prof. H.-J. Kerner, pozwoli na redukcję wiktylizacji, strachu, wzmocnienia subiektywnego poczucia bezpieczeństwa i ostatecznie doprowadzi do polepszenia warunków życia publicznego. Kończąc swoje wystąpienie, zaznaczył, że należy (przez kształcenie) prewencyjnie inwestować w przyszłość i trzeba tak pracować, żeby było lepiej, niż jest obecnie.

W swoim wystąpieniu do motta kongresu nawiązała również dr Wiebke Steffen z bawarskiego Krajowego Urzędu Kryminalnego (*Bayerisches Landeskriminalamt*), wskazując, że problematyka ta w ostatnim czasie rozwinęła się i stała się wyraźna. Faktem jest, że w Niemczech wyniki kształcenia odnawiającej się generacji w dużym stopniu zależą od poziomu społecznego i pochodzenia. Kształcenie i podnoszenie kwalifikacji są przesłankami tworzącymi indywidualne szanse życiowe i gwarantującymi uczestnictwo w życiu społecznym. Przy tak wysokiej selekcji społecznej, o czym jak zaznaczyła referentka wspomniano w jednym ze wcześniejszych wystąpień, należy wyrównać dostęp do nauki, czyniąc prawo do nauki, praktycznie, powszechnym. To równe szanse w dostępie do kształcenia warunkują integrację i pozycję społeczną i dlatego są wkładem w prewencję przemocy i przestępczości. Według dr W. Steffen kształcenie to więcej niż szkoła, to też rodzina, grupy rówieśnicze czy takie instytucje, jak pomoc dla nieletnich. Formalne kształcenie ma szansę dobrze funkcjonować, gdy te nieformalne obszary codziennego kształcenia działają prawidłowo. Podkreśliła również znaczenie wychowania rodziców na przyszłość ich dzieci. Przypomniała, że takie miejsca jak rodzina i szkoła mogą stać się również miejscami przemocy, o czym nie można zapominać konstruując programy i strategie działań wczesnej

interwencji i profilaktyki. Kończąc, referentka stwierdziła, że kształcenie to prewencja, a prewencja to kształcenie i odnosi się to nie tylko do ogółu społeczeństwa, ale również indywidualnych jednostek.

Uroczyste otwarcie kongresu zakończył wykład prof. Geralda Hüthera, dyrektora Centrali Neurobiologicznych Badań Prewencyjnych Uniwersytetów w Göttingen i Mannheim. W wykładzie pt. „Was prägt uns – Wissen oder Erfahrung?” przedstawił on znaczenie powiązań neurobiologicznych na kształtowanie zachowań i postaw człowieka. Mózg jest – jak cebula – złożony z kilku warstw. Na jego rozwój wpływ ma przede wszystkim otoczenie – temperatura, gleba, pielęgnacja rośliny. Samo nasienie, jego potencjał genetyczny, ma dla rozwoju rośliny pośrednie znaczenie. Tak samo jest z dzieckiem, żeby je wychować trzeba dobrej atmosfery w rodzinie, inspiracji zachowań, żeby mogło ono w różnych miejscach wspólnie z innymi zbierać doświadczenia. Wówczas kształtują się w nim odpowiednie postawy. W latach 90. ubiegłego wieku przez różne treningi zachowań dążono do zmiany tych z nich, które były społecznie niepożądane. Nie uwzględniono tego, że to postawa, na którą składa się suma określonych zachowań, zebranych w różnych społecznych kontekstach, wpływa na przyszłe zachowania człowieka. Dlatego chcąc działać prewencyjnie, wzmacniać potencjał dzieci, młodzieży lub osób dorosłych, należy poszukiwać sposobów prowadzących do osiągnięcia społecznie pożądanego postaw. Należy inicjować i stymulować sytuacje służące zbieraniu pozytywnych doświadczeń, dając tym osobom szansę na kształtowanie postaw na nowo. Działania tego typu w naukowym żargonie określa się wspieraniem zmian przez lidera. Polegają one nie na karaniu, ocenianiu, nauce, ale na wzmacnianiu poczucia własnej wartości, inspirowaniu, pobudzaniu ciekawości. Można to osiągnąć przez wspólne muzykowanie, teatr czy też inne formy sztuki. Należy pamiętać, że każde dziecko już w momencie narodzin chce gdzieś i do kogoś należeć, i chce się rozwijać – zadaniem dorosłych jest mu w tym pomagać przez stwarzanie odpowiednich warunków będących podstawą zbierania doświadczeń i zachowań kształtujących właściwe postawy.

Kongres został podzielony przez organizatorów na osiem niezależnych od siebie bloków. Pierwszy blok to 20 wykładów, których tematyka miała bezpośredni związek z hasłem przewodnim kongresu. Otwarte forum i forum internetowe to blok drugi. W ramach otwartego forum odbywały się krótkie wykłady i prezentacje, odnoszące się do aktualnych problemów z zakresu prewencji, bądź przedstawiały one realizowane na terenie Niemiec programy o charakterze prewencyjnym. Na forum internetowym poruszano m.in. problem przestępczości wirtualnej, cybermobingu oraz wykorzystania Internetu do przeciwdziałania społecznie szkodliwym zjawiskom. Ważną częścią był blok, w ramach którego przedstawiano projekty realizowane przez różnego rodzaju instytucje państwowe oraz organizacje społeczne.

Wykorzystując powierzchnię Międzynarodowego Centrum Kongresowego, gdzie odbywał się kongres, organizatorzy umożliwili prezentację swojej działalności prawie 200 różnym instytucjom: ministerstwom, policji, stowarzyszeniom, organizacjom pozarządowym, wydawnictwom. W ten sposób stworzono uczestnikom warunki do bezpośredniego kontaktu z osobami zajmującymi się prewencją w praktyce. Należy wspomnieć, że można było nie tylko posłuchać o tym, jakie przez dane organizacje projekty są realizowane, ale też przyrzeć się niektórym z bliska. Za przykład może posłużyć prezentacja działalności stowarzyszenia „Nauka bez przemocy” (*Gewaltfrei Lernen e.V.*) z Kolonii. Zainteresowanym zostały zaprezentowane zajęcia z dziećmi uczęszczającymi do pierwszych klas szkoły podstawowej. Dzieci stojące w kręgu odgrywały sceny ze szkolnej ławy, w których występowała przemoc fizyczna i werbalna, zaś instruktor, wykorzystując ruch, uczył, jak łagodzić zaistniałą sytuację, aby nie doszło eskalacji konfliktu.

Kongres przekracza granice, co umożliwia uczestnikom nawiązanie międzynarodowych kontaktów i poszerza płaszczyznę wymiany doświadczeń. Dlatego ważną częścią 15. Niemieckich Dni Prewencji było forum międzynarodowe. Już po raz czwarty w ramach kongresu odbyło się roczne Międzynarodowe Forum Prewencji Przemocy (*Annual International Forum for Crime Prevention*). W tym roku odbyło się one we współpracy z mającym swoją siedzibę w Paryżu Europejskim Forum do Spraw Bezpieczeństwa Miejskiego (*European Forum for Urban Safety – EFUS*). Temat tego spotkania to „How cities reconcile security and fundamental rights”.

Kolejny blok to Uniwersytet Niemieckich Dni Prewencji (*DPT–Universität*). Był on przeznaczony dla rodziców, nauczycieli i uczniów. Wygłoszone wykłady dotyczyły takich problemów, jak: mobing w szkole, rasizm, czy też alkoholizm. W jednym z wykładów prof. Christian Pfeiffer przedstawił uczniom wpływ codziennego uprawiania sportu na wyniki w nauce, zaś dr Matthias Braasch z Uniwersytetu w Gießen przeprowadził szybki kurs prawa karnego, wyjaśniając między innymi, dlaczego palenie jest zabronione i czym jest przestępstwo oraz jakie niesie ze sobą skutki.

Interesującym blokiem kongresu było odbywające się w jego ramach, o czym wspomniano wcześniej, Roczne Forum Międzynarodowe Prewencji Przemocy połączone z konferencją w ramach EFUS. Problematyka konferencji dotyczyła sposobów radzenia sobie w miastach europejskich z bezpieczeństwem i prawami człowieka. W sesji otwierającej konferencję pt. „Security and Freedom in a new European and international context”, dotyczącej równowagi między zagwarantowaniem bezpieczeństwa a prawami jednostki, główne tezy wygłoszonych referatów prowadziły do wniosku, że bilans ten należy wypracować na gruncie międzynarodowej dyskusji i wymiany doświadczeń. Ta wymiana doświadczeń powinna odbywać się przez współpracę i współdziałanie, na płaszczyźnie lokalnej i międzyna-

dowej, takich instytucji, jak: policja, organizację pozarządowe, stowarzyszenia, szkoły. Zaakcentowano także, że bardzo często bezpieczeństwo, którego potrzebują obywatele, oznacza represję i ingerencję w podstawowe wolności i prawa człowieka, zaznaczając przy tym, że bezpieczeństwo również należy do podstawowych praw jednostki. Podkreślono, że bezpieczeństwo należy wzmacniać nie tylko przez rozwój instytucji zajmujących się walką z przestępczością, ale czyniąc nakłady finansowe na ochronę ofiar przestępczości.

Kolejna sesja została poświęcona bezpieczeństwu i podstawowym prawom człowieka w społeczeństwach imigracyjnych. Sesja ta była swoistą platformą wymiany międzynarodowych doświadczeń. Przedstawiciele Niemiec, Włoch, Hiszpanii i Francji przedstawili działania podejmowane na gruncie polityki lokalnej w społecznościach, w których imigracja stanowi istotny element życia społeczno-politycznego. Referenci podkreślali w swoich wystąpieniach, że zjawisko to niesie ze sobą określone problemy, przez co staje się dla społeczności, szczególnie lokalnych, wyzwaniem. Dodatkowo Giorgio Pigihi, reprezentant Włoch, podkreślił, że działania mające wzmocnić bezpieczeństwo w społeczeństwach lokalnych o wysokim wskaźniku imigracji to zadanie dla całej Europy. Zjawisko imigracji jest ważnym punktem polityki kryminalnej. Jest to czynnik warunkujący przestępczość w dwóch płaszczyznach – po pierwsze duża liczba sprawców to imigranci, najczęściej w drugim lub trzecim pokoleniu, po drugie w znacznej części imigranci padają ofiarą przestępstwa. Doświadczenia przedstawione przez referentów pokazują, że wraz z pojawieniem się imigrantów wzrasta potrzeba bezpieczeństwa wśród dotychczasowych mieszkańców danej społeczności. Jednym z środków służącym do moderowania związanych z tym zjawiskiem konfliktów jest edukacja i wychowanie obywatelskie. Należy sięgać po takie środki i metody, które nie prowadziłyby do izolacji tych grup, jednocześnie zapewniając im bezpieczeństwo. Należy również pamiętać, że w przypadku imigracji powstaje problem nierówności społecznych. Stąd też trzeba ze wszystkich sił i za pomocą takich sposobów, jak np. stypendia naukowe, dążyć do wyrównania szans. Do tego, co zgodnie podkreślali wszyscy referenci, konieczna jest współpraca różnych instytucji – policji, placówek edukacyjnych i samorządów lokalnych. Tylko kompleksowe podejście, uwzględniające interesy i specyfikę obu grup, mogą przewyciężyć wzajemną niechęć, zapobiec przestępczości i w konsekwencji wzmocnić bezpieczeństwo, przy jednoczesnym poszanowaniu podstawowych praw i wolności obywatelskich.

Temat trzeciej sesji został sformułowany w formie pytania – „Security technology supporting fundamental rights?”. W wystąpieniach zaprezentowanych w ramach tej sesji przedstawiono sposoby wykorzystania technologii na płaszczyźnie lokalnej w celu zwiększenia bezpieczeństwa wśród obywa-

teli. Jako pierwszy głos zabrał prof. Peter Squires z Uniwersytetu w Brington w Wielkiej Brytanii, który zaznaczył, że obecnie najskuteczniejszą technologią wykorzystywaną w obszarze bezpieczeństwa lokalnego jest telewizja przemysłowa, wykorzystywana do objęcia miasta monitoringiem wizyjnym. W jednym mieście w Wielkiej Brytanii może być zainstalowanych ok. 4,2 mln kamer przemysłowych (CCTV), co oznacza, że w ciągu jednego dnia jedna osoba może być „zauważona” aż przez 300 kamer. System CCTV stwarza duże możliwości – pozwala na szybką reakcję w sytuacji zagrożenia, czy też daje możliwość poznania na podstawie zgromadzonych informacji dynamiki określonego problemu. Dostrzegając rolę, jaką ten system spełnia, podejmuje się działania mające na celu modyfikację i rozwój oferowanych przez CCTV możliwości. Obecnie trwają prace nad digitalizacją CCTV, która ma polegać między innymi na tym, że kamery będą mogły na podstawie ruchu ciała, ułożenia rąk, rozpoznać, czy na przykład dana osoba ma przy sobie broń. Technolodzy pracują również na tym, żeby umożliwić policji na poznanie treści rozmów prowadzonych przez obserwowane osoby. Kończąc wystąpienie, prof. P. Squires stwierdził, że nowe techniki bezpieczeństwa, w tym system CCTV, spełniają swoją prewencyjną funkcję i są konieczne w walce z przestępczością, co niemniej jednak odbywa się kosztem ingerencji w sferę prywatności i przez ograniczenie demokracji.

Kolejne referaty przedstawiały doświadczenia w zakresie wykorzystania nowych technologii w społeczności lokalnej w miastach Finlandii, Hiszpanii i Belgii. Interesujące z punktu widzenia prewencji są sposoby wykorzystywania Internetu. Przykładem wykorzystania nowych technologii są działania podejmowane w Helsinkach. Miasto wykorzystuje potencjał Internetu. W świecie wirtualnym, gdzie życie toczy się na portalach społecznościowych takich jak Facebook, swoje konta mają policjanci. W ten sposób, przede wszystkim młodzież, może często anonimowo zadawać im pytania, zaś tzw. wirtualni policjanci zbierają uwagi o problemach i zagrożeniach, z jakimi stykają się użytkownicy portalu. Policjanci piszą również blogi na temat różnych uzależnień, przemocy w szkole lub w domu. Informują w ten sposób o zagrożeniach, jakie niosą ze sobą te problemy, i przez możliwość komentowania policyjnych wpisów prowadzą z czytelnikami dyskusję. To tylko niektóre sposoby działań na rzecz bezpieczeństwa, o jakich mówiła Eija Laihinen, przedstawicielka miasta Helsinki.

Drugi dzień konferencji odbywającej się w ramach EFUS poświęcony był problematyce uwzględnienia w działaniach na rzecz prewencji kryminalnej obywateli i społeczności cywilnej oraz zadaniom, jakie stoją przed EFUS jako organizacją działającą na płaszczyźnie lokalnej. Poświęcono tej problematyce dwie sesje. W trakcie pierwszej sesji w charakterze referentów wystąpili prof. Paul Ekblom z Uniwersytetu Sztuk Pięknych w Londynie, dr Sabine Oesterle z Uniwersytetu Washington w Seattle oraz przedstawiciele-

le dwóch społeczności lokalnych – Włoch, Michaela Tassistro, oraz Niemiec, Stephan Voß. Prelegenci w swoich wystąpieniach zwrócili uwagę na znaczenie udziału społeczności, zwłaszcza lokalnych, w przeciwdziałaniu przestępczości. Ważna jest mobilizacja obywateli do takiego działania. Przykładem na włączenie obywateli do działań prewencyjnych jest organizacja FONDACA z Genui. Misją tej organizacji ma prowadzić do promowania nowej formy społeczeństwa, gdzie jego członkowie biorą władzę i odpowiedzialność na polu polityki lokalnej, w ten sposób dbają o porządek, chroniąc tym samym prawa i interesy obywateli. Osiągnięcie tego celu jest możliwe wyłącznie przez aktywne społeczeństwo obywatelskie. W drugiej sesji referencji (Elizabeth Johnson, pełniąca obowiązki dyrektora EFUS, dr Martin Schairer, przedstawiciel miasta Stuttgartu, oraz Erich Marks) podkreślili rangę instytucjonalnego kontekstu prewencji kryminalnej, uwzględniającego Traktat Lizboński oraz potrzebę stworzenia międzynarodowego i interdyscyplinarnego forum wymiany doświadczeń w tym zakresie.

Podsumowując konferencję mającą miejsce w ramach EFUS, stwierdzono, że poruszana przez referentów problematyka jest aktualna i bardzo ważna. Potrzeba wykorzystania nowych technologii do wzmacniania bezpieczeństwa nikogo nie dziwi, ale nie można zapominać, że takie działania rodzą określone problemy na gruncie praw i wolności obywatelskich. Istotną kwestią to np. ochrona danych osobowych albo prawa do prywatności. Ważnym elementem działania na rzecz lokalnego bezpieczeństwa jest edukacja i programy, które mają na celu wyrównywanie społecznych nierówności, akcentując przy tym rolę społeczeństwa obywatelskiego. Obecnie, bowiem bez względu na to, czy źródłem nierówności społecznych jest imigracja, czy religia lub orientacja seksualna, zjawiska te mają wpływ na zachowania przestępcze. Podkreślono również rolę dialogu i wymiany doświadczeń, które mogą być źródłem nowych pomysłów.

Bogaty program Kongresu uniemożliwia przedstawienie wszystkich wydarzeń, mających miejsce w ciągu tych dwóch dni. Drugi dzień Kongresu obfitował w ciekawe wystąpienia, których ze względu na rozbudowany program nie sposób jest szczegółowo omówić. Na uwagę zasługują zaprezentowane w ramach otwartego forum projekty ewaluacyjne. Pierwszy logiczny model ewaluacji programów prewencyjnych przedstawiły Berit Haußmann i Annalena Yngborn z Niemieckiego Instytutu do spraw Nieletnich (*Deutsches Jugendinstitut*). W krótkiej prezentacji wyjaśniły, że polega on na graficznym zobrazowaniu realizowanych w ramach określonego projektu działań. Dzięki temu można dowiedzieć się, które z podejmowanych aktywności, np. praca w ramach grupy wsparcia, przynoszą efekty, jaki sposób finansowania jest najlepszy, czy też, które z potencjałów należy wzmacniać, aby osiągnąć zamierzony skutek. Równie ciekawa była prezentacja ewaluacji działań prowadzonych w trakcie obozu treningowego „Lothar Kannenberg”, przedsta-

wiona przez prof. Michaela Galuske z Uniwersytetu w Kassel. Wyniki badań pokazały, że uczestnicy obozu treningowego, czyli nieletni, którzy złamali prawo, widzą realny wpływ realizowanego programu na ich postawy i zachowania. W trakcie obozu zmienili sposób postrzegania własnej osoby i utwierdzili się w przekonaniu, że są w stanie zmienić swoje zachowanie. Biorący udział w badaniach nad ewaluacją programu deklarowali, że zajęcia realizowane przez trenerów dawały im radość. Realny efekt, jaki przyniósł program, pokazują liczby, które z każdym rokiem rosną – np. ewaluacja z 2007 r. pokazała, że aż 49% nieletnich po wzięciu udziału w obozie nie popełniło przestępstwa. Ten wskaźnik niewątpliwie świadczy o skuteczności podejmowanych w ramach obozu działań.

W drugim dniu kongresu można było także zapoznać się między innymi z zadaniami realizowanymi przez różnego rodzaju instytucje zajmujące się pracą z dziećmi i młodzieżą. Zaslужująca na uwagę była prezentacja działalności Urzędu Federalnego do spraw Migracji i Uchodźców (*Bundesamt für Migration und Flüchtlinge*). Działania tej instytucji, jak wskazała dr Regina Trüb, skierowane są do tej części nieletnich i młodocianych, którzy ze względu na swoją socjalną pozycję, związaną z imigracją, popełniają przestępstwa i gdzie często występuje przemoc. Działania urzędu skierowane są przede wszystkim na integrację ze społecznością przez kształcenie, zawodową integrację, otwarcie na inne kultury oraz wzmocnienie kompetencji wychowawczych.

Tego samego dnia, w ramach otwartego forum, odbył się między innymi wykład prof. Arthura Kreuzera z Uniwersytetu w Gießen. Referent w tytule wykładu postawił pytanie o prawo karne jako realny środek prewencyjny ochrony ofiar. Pytanie to dotyczyło konieczności reformy prawa dotyczącego środków zabezpieczających, polegających na przymusowym umieszczeniu nieletniego, który popełnił czyn karalny, np. w zakładzie psychiatrycznym, jako prewencyjnej formy ochrony. Problem ten jest aktualny na gruncie niemieckiego prawa karnego. Referent pokazał możliwości i granice takiej formy prewencyjnej ochrony ofiary. Podkreślił, że w przypadku reformy sankcji karnych, zaś w szczególności takiej reformy, przede wszystkim należy zwrócić uwagę, czy nowa koncepcja jest rzeczowo zasadna i czy istnieją empiryczne przesłanki uzasadniające taki sposób zaspokojenia potrzeby bezpieczeństwa. Poza tym wszelkie zmiany w zakresie środków karnych powinny odbywać się harmonijnie z poszanowaniem istniejących procedur. Należy dokładnie i w sposób ścisły ustalić grupy podmiotów, wobec których można zastosować środek zabezpieczający, żeby nie doprowadzić do nadmiernego i zbędnego obciążenia instytucji wymiaru sprawiedliwości. Należy przy tym tak skonstruować reformę, żeby stworzone na jej gruncie przepisy były zgodne z konstytucją i normami prawa międzynarodowego, przede wszystkim z Konwencją o ochronie praw i podstawowych wolności człowieka. Poza

tym regulacje prawne powinny być zwarte i czytelne. Referent nie udzielił wyczerpującej odpowiedzi na postawione przez siebie pytanie, zostawiając je wciąż otwartym, niemniej jednak w przedstawionej przez prof. A. Kreuzera koncepcji uwidaczniają się niebezpieczeństwa i problemy związane z myśleniem o prawie karnym jako wyłącznym środku prewencyjnej ochrony ofiar.

W uroczystej sesji zamykającej 15. Niemieckie Dni Prewencji, podsumowując dwa dni kongresu, prof. H.-J. Kerner stwierdził, że hasło przewodnie kongresu zostało przez uczestników bardzo dobrze przyjęte. Nawiązując do wykładu wygłoszonego przez prof. Geralda Hüthera, stwierdził, że tematy poruszane w trakcie kongresu potwierdziły, że genetyka wprawdzie może limitować i tym samym determinuje rozwój człowieka, niemniej jednak nie determinuje go całkowicie. Dlatego podejście, w szczególności do młodych ludzi, nie może być mechaniczne i ujednolicone, ale skierowane na ich indywidualne cechy i potencjały. Podkreślił też, że w wielu wykładach zwracano uwagę, że obecnie zwiększa się wydatki na instytucje zajmujące się prewencją. Wcześniej wsparcie to było nieznaczne, obecnie, przede wszystkim społeczności lokalne, przekonały się, że inwestycje w działalność instytucji bezpośrednio związanych z prewencją generują mniejsze nakłady finansowe, niż stosowanie później innych środków, na przykład kar. Prof. H.-J. Kerner zauważył, że wielu referujących oraz uczestników kongresu zauważa potrzebę kooperacji między instytucjami działającymi na rzecz prewencji – policją, Komitetem Pomocy ds. Nieletnich (*Jugendhilfe*), z osobami, które posiadają na ten temat wiedzę. Stwierdzenie to można sprowadzić do hasła, że praktyka nie może istnieć bez teorii.

O roli współpracy między różnymi instytucjami mówiła również w wystąpieniu na sesji zamykającej kongres dr W. Steffen. Nierówność społeczna, będąca obecnie ogromnym problemem, jest dziedziczna i dlatego tylko zmiana podejścia do kształcenia jako normy może stwarzać lepsze szanse życiowe, dopuszczać do udziału w życiu społecznym i gwarantować pozycję w danym społeczeństwie. Szkoła powinna nie tylko uczyć, ale powinna zostać wypełniona przez inne formy kształcenia i spędzania czasu wolnego. Cel ten może być osiągnięty wyłącznie dzięki współdziałaniu różnych instytucji lokalnych, komunalnych i naukowych. Tylko w ten sposób można zapobiegać przemocy i przestępczości. Wtedy kształcenie będzie prewencją, a prewencja kształceniem.

Plenum zamykające kongres zakończył wykład prof. Michaela Braungarta z Uniwersytetu Erasmusa w Rotterdamie. W wykładzie pt. „Cradle to Cradle und Prävention von Umweltkriminalität” – referent przedstawił koncepcję ponownego wykorzystania produktów, nazwaną przez niego „cradle to cradle”, czyli „od kołyski do kołyski”³. Jest to holistyczny model mogący posłużyć do

³ Nazwa systemu „od kołyski do kołyski” to parafraza powiedzenia „od kołyski aż po grób”.

projektowania różnych systemów – przemysłowych, środowiskowych, ekonomicznych i społecznych. Głównym założeniem tej koncepcji jest stworzenie bezpiecznych systemów, które nie tworzyłyby odpadów i umożliwiły ponowne wykorzystanie danego surowca jako w pełni wartościowego produktu. Przesłanie to można również odnieść do prewencji przestępczości czy też działań na rzecz ofiar lub osób z tzw. grup ryzyka.

W 15. Niemieckich Dniach Prewencji wzięło udział 220 referentów, 4000 uczestników, w tym 192 gości zagranicznych z 36 państw – między innymi z Belgii, Brazylii, Chile, Chin, Danii, Ghany, Wielkiej Brytanii, Francji, Finlandii, Mołdawii, Południowej Afryki, Południowej Korei, Czech, Węgier, Stanów Zjednoczonych, Ukrainy oraz z Polski, która była reprezentowana przez Uniwersytet w Białymstoku. Wykłady w ramach międzynarodowego forum wygłaszane były w językach angielskim, francuskim, włoskim i hiszpańskim i były tłumaczone symultanicznie.

Kolejny, 16. Kongres Niemieckich Dni Prewencji odbędzie się w dniach 30 i 31 maja 2011 r. w Oldenburgu.